

Lausunto

5.9.2024

MV/00735/2024

1 (4)

Varsinais-Suomen ELY-keskus
PL 236
20101 Turku

Viite VARELY/7873/2022

Asia PARAINEN, Atun kartanon suojelupäätöksen muutosasia

Varsinais-Suomen ELY-keskus on pyytänyt Museovirastolta lausunnon rakennussuojelulain nojalla tehtyyn suojelupäätökseen YM 1/561/1997, 23.6.1997 kohdistuvasta asiasta. Kyseisellä päätöksellä suojelluista kolmesta erillisestä rakennuksesta yhdelle on haettu purkulupaa.

Atun kartanon historia alkaa 1500-luvun alusta. Siihen sisältyy 1600-luvulla käynnistynyt kaivostointi. Kaivospaikat niihin liittyvine rakenteineen ja muine jäännöksineen ovat muinaismuistolain tarkoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Atun kartanolle 1872 perustetun höyrystävän, sekä maa- ja metsätalouden harjoittamiseen liittyvä rakennuskanta on rakennettu 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alkupuolella. Vähitellen suurin osa niistä on jäänyt vaille käyttöä, sahalaitoksen toiminnan ja eläintenpidon päättymisen seurauksena. Tilan päärakennus pihapiiriin liittyvine rakennuksineen, sekä useat tilakeskuksen muista rakennuksista ovat vielä käytössä ja niiden kunnossapidosta huolehditaan.

Atun kartanon tilakeskuksessa on vuonna 1997 suojeltu rakennussuojelulain nojalla, Ympäristöministeriön vahvistamalla päätöksellä (YM 1/561/1997, 23.6.1997) kolme rakennusta: entinen meijeri, entinen Voudin ja karjakon asuinrakennus sekä Kaffekvarnen (yksi Atun maatilan työväen asuinrakennuksista). Atun kartano on myös valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (valtioneuvoston 2009 vahvistama RKY-inventointi).

Hakija on lisäksi aiemmin hakenut joidenkin muidenkin rakennusten purkulupaa. Museovirasto on lausunnossaan (MV/24553/2023, 4.7.2023) Paraisten kaupungille silloin todennut, että yksi purettavaksi ilmoitetuista - entinen Voudin ja karjakon asuinrakennus (VTJ-PRT 100338805M) - on suojeltu rakennussuojelulain nojalla, sekä vaikuttaa katselmoinnin perusteella vielä korjaukelpoiselta. Kohteesta ei ole tehty vauriokartoitusta, kuntotutkimusta eikä alustavaakaan korjausehdotusta. Omistaja on tehnyt rakennuksen huonoon kuntoon perustuneen purkuilmoituksen jo vuonna 1994. Nyt vireillä olevan hakemuksen mukaan rakennuksen suojelu aikanaan ei olisi ollut perusteltua, ja että sille ei ollut ollut käyttöä silloin, eikä myöhemminkään. Lisäksi hakija on tuonut esiin, että Atun kartanolla on pidetty kunnossa kahta muuta, rakennussuojelupäätöksellä vuonna 1997 suojeltua rakennusta sekä tiettyjä muita tilan rakennuksia.

Museoviraston edustaja on 6.6.2023 katselmoinut ne tilan rakennukset, joille oli haettu toimenpidelupaa tai purkulupaa, yhdessä ELY-keskuksen, Varsinais-Suomen alueellisen vastuumuseon, Paraisten rakennusvalvonnan edustajien sekä omistajan kanssa. Siten myös nyt kyseessä olevaan rakennukseen tutustuttiin silloin ulko- ja sisäpuolelta. Hirsirunkoisessa, alun perin pärekattoisessa, sittemmin betonitiilillä katetussa, ajanjaksolla 1872-1910 rakennetussa rakennuksessa on ollut vähintään kolme tai neljä erillistä asuntoa, jotka käytöstä poistumisen jälkeen palvelivat sekalaista varastointia, mutta ei enää pitkään aikaan ole olleet missään käytössä. Vesikatto on vuotanut vuosikymmenten ajan, ja rakennuksen alaosassa on myös ollut kosteaa.

Rakennuksessa on paljon kohtia, jotka vaativat perusteellista korjaamista siinä määrin, että suojelun edellytykset eivät todennäköisesti enää täyty, jos rakennus korjataan käyttökuntoon, esimerkiksi sen entiseen, alkuperäiseen käyttöön asunnoiksi.

Rakennuksessa on kuitenkin myös todisteita alkuperäisestä rakennustaidosta ja käyttötarkoituksesta sekä ajan myötä tehdyistä muutoksista. Rakennuksen säilymisen turvaaminen ei edellyttäisi täydellistä peruskorjausta, jota sen uudelleen asuinkäyttö vaatisi, vaan ensisijaisesti vesikaton uusimisen, rakennusrungon nostamisen irti maasta, perustusten vahvistamisen, lahovaurioisten hirsien korjaamisen tai uusimisen. Jo nämäkin toimenpiteet edellyttävät kuitenkin samalla ulkoverhouksen ja sisäpintojen sekä ikkunoiden, ovien ja muiden rakenteiden irrottamista ja korjaamista tai uusimista. Suojelun edellytysten täyttyminen on laajojen korjaustarpeiden vuoksi perusteltua asettaa kyseenalaiseksi.

Rakennuksen poistaminen kartanon tilakeskuksen läheisyydestä heikentää Atun tilan monialaisesti aktiivisesta kukoistuskautesta kertoneen rakennuskannan todistusvoimaisuutta. Nykytilanteessaan se ei kuitenkaan edusta Atun kartanon valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön ja sen maisemallisen merkityksen vaalimista.

Nyt kyseessä olevan entisen Voudin- ja karjakon asuinrakennuksen läheisyydessä sijaitseva ja maisemallisesti hyvin merkittävä Atun suuri navetta (rak.v. n. 1910) kuitenkin säilyy, samoin kuin vastapäinen talousrakennus. Navetan vesikaton kunnostussuunnitelmasta Museovirasto on myös lausunut Paraisten rakennusvalvonnalle (MV/24553/14.6.2023). Samassa yhteydessä omistaja haki toimenpidelupaa myös entisen meijerin (rak.v. 1895), entisen sikalan (rak.v. n.1925) ja entisen sahan voimala- ja verstasrakennuksen vesikattojen korjauksiin.

Museoviraston käsityksen mukaan entisen Voudin- ja karjakon asuinrakennuksen osalta suojelun purkamiselle on perusteet, edellyttäen, että kohde on riittävällä tavalla ennen purkutoimenpiteisiin ryhtymistä dokumentoitu. Lisäksi ennen purkua on selvitettävä mahdolliset rakennuksen osien tai rakennusmateriaalien jatkokäyttömahdollisuudet, esim. hakemalla purkamisen toteuttajaksi tahoa, jolla on toteuttamiskelpoinen suunnitelma tällaisten rakennusosien ja materiaalin hyödyntämiselle, vastaavan rakennuksen säilyttämiseksi toisaalla. Rakennuksen kivijalka tulee kuitenkin jättää paikoilleen, ainakin siinä korkeudessa kuin se turvallisesti on mahdollista.

Rakennuksen dokumentoinnilla tulee tallentaa tiedot sen rakennustekniikasta ja -materiaaleista. Dokumentointi tehdään valokuvaten, sekä riittävin piirustuksin, joista selviävät rakennuksen tarkka sijainti, päämitat ja viimeisimmät sisätilajärjestelyt. Lisäksi tulee kirjallisesti dokumentoida rakennusten käyttöhistoriaan liittyvät tiedot.

Dokumentointi tulee koota kokonaisuudeksi, joka luovutetaan Museovirastolle ja/tai Varsinais-Suomen alueelliselle vastuumuseolle. Dokumentointi tulee hyväksyttää museoviranomaisella ennen rakennuksen purkamiseen ryhtymistä.

Yli-intendentti

Johanna Björkman

Erikoisasiantuntija

Maarit Mannila

Jakelu Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Tiedoksi Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av document
Electronic signature of a document

Asia / Sak / Case

MV/00735/2024

PARAINEN, Atun kartanon suojelupäätöksen muutosasia

Asiakirja / Dokument / Document

MV/00735/2024-2

PARAINEN, Atun kartanon suojelupäätöksen muutosasia